

Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programının 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Duygusal Uyumuna Etkisi¹

The Effect Of Family Communication Skills Psycho-Educational Program On 5-6 Years Old Children's Social-Emotional Adjustment

Abdullah Atan² Mustafa Buluş³

• Geliş Tarihi: 26.04.2018 • Kabul Tarihi: 18.06.2018 • Yayın Tarihi: 01.07.2018

Öz

Bu çalışmada ebeveynlere uygulanan bir Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programı'nın 5-6 yaş çocukların sosyal duygusal uyumuna etkisi incelenmiştir. Çalışmada ön test – son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Çalışmaya 24 ebeveyn ve 5-6 yaş çocukları katılmıştır. Deney grubunda 12 ebeveyn psikoeğitim programına alınmış ve program haftada bir gün olmak üzere toplam sekiz hafta planlanarak uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Etkili İletişim Becerileri ve Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 (SYDD-30) Ölçekleri, verilerin analizinde ise Mann Whitney U ve Wilcoxon İşaretili Sıralar testleri kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda; deney grubu çocuklarının sosyal duygusal uyumunun sosyal yetkinlik ve anksiyete-içe dönüklük alt boyutlarında psikoeğitim programı sonrasında olumlu yönde değişim olduğu, ancak sosyal duygusal uyumun kızgınlık-saldırganlık test puanlarında anlamlı bir fark olmadığı; kontrol grubu çocuklarının anksiyete-içe dönüklük ve kızgınlık-saldırganlık alt boyutlarında anlamlı bir değişim olmadığı, ancak sosyal yetkinlik alt boyutu puan ortalamasında azalma olduğu; deney grubu çocuklarının sosyal duygusal uyum puan ortalamasının kontrol grubundan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada, elde edilen bulgular eğitsel doğurguları ile birlikte tartışılmış ve ilgililere önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Aile iletişim becerileri psikoeğitim programı, etkili iletişim becerileri, sosyal duygusal uyum

Önerilen Atıf Bilgisi:

Atan, A. ve Buluş, M. (2018). Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programının 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Duygusal Uyumuna Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 213-230.

¹ Bu çalışma Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yapılan bir yüksek lisans tezinden (1. yazara ait) üretilmiştir. Bu nedenle, çalışmanın psikoeğitim programı ve iletişim becerileri ile ilgili kavramsal çerçevesi tezden üretilen diğer çalışmalar ile aynıdır. Çalışma aynı zamanda 5. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Araş. Gör., Pamukkale Üniversitesi, aatan@pau.edu.tr

³ Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, mbulus@pau.edu.tr

Abstract

In this study, the effects of a structured Family Communication Skills Psycho-education Program on 5-6 years-old children's social-emotional adjustment were examined. Quasi - experimental pre-test and post-test with control group design was used in the study. 24 parents and their 5-6-years-old children participated in the study. In the experimental group, 12 parents were taken into the psycho-education program and the program was planned and applied for a total of eight weeks, one day a week. Effective Communication Skills and Social Competence and Behavior Evaluation-30 (SCBE – 30) Scales were used as data collection tools and Mann Whitney U and Wilcoxon Signed Ranks Tests were used in the analysis of the data in this research. As a result of the analyses, it was found that the experimental group's children had a positive change in the social competence and anxiety-introversion sub-scale of social emotional adjustment after the program; however there was not significant difference in the anger-aggression test scores. Meanwhile there was not significant difference in the anxiety-introversion and anger-aggression sub-scales of the control group's children; however, the social competence mean score decreased. The averages of the children in the experimental group was significantly higher than the control group's. In the study, the findings were discussed and recommendations were presented together with the educational implications.

Keywords: Family communication skills psycho-education program, effective communication skills, social-emotional adjustment

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan, kişiler arası ilişkileri içinde iletişim aracılığıyla sürekli olarak yeniden yapılanmakta ve tanımlanmaktadır. Bu bağlamda günlük yaşamda etkileşimlerin etkisinin en yakın gözlenebildiği alanlardan birinin aile olduğu söylenebilir. Aile, her bir bireyi birbirleriyle ve böylece oluşan bütün ile sürekli etkileşim içinde olan işlevsel bir yapıdır ve bu yapıdan çocuğu ayırarak anlamak mümkün görülmemektedir (Gladding, 2011). Dolayısıyla bir sistemin üyesi olarak çocuğun, erken yaşam deneyimleri olarak ebeveynleri ile kurduğu ilişkinin niteliği, gelişimini ve toplumsal uyumunu kritik derecede etkileyecektir. Aile ortamındaki yakın, sıcak, destekleyici ve duyarlı ilişkilerin temelini ise iletişim oluşturmaktadır.

İnsan yaşamının en önemli unsurlarından biri olan iletişim, en genel anlamda bir duygu, düşünce ve bilgi paylaşım süreci olarak tanımlanabilir. Bu temel tanıma paralel olarak alanyazında iletişimle ilgili birçok kavramsallaştırmaya rastlanmakta ve değişik açılardan bu kavram değerlendirilmektedir. Çilenti (1984)' e göre iletişim "davranış değişikliği meydana getirmek üzere fikir, bilgi, tutum, duygu ve becerilerin paylaşılması", Planalp (1999)'a göre "hem iletiyi gönderen hem de alan kişinin duygularını şekillendirme süreçleri", Baltaş ve Baltaş (1992)' a göre "duygu, düşünce veya bilgilerin her türlü yolla başkalarına aktarılması" ve Adair (2013, s. 13)' e göre ise "bir kişinin başka bir kişiyle bağlantı kurma yoluyla kendini anlatması ve anlamların insanlar arasında ortak sembollerin kullanılmasıyla yer değiştirdiği bir işlem" olarak tanımlanmaktadır. Bütün bu tanımların, aktarma ve bağlantı kurma gibi bireyin diğer bireyleri anlama ve kendisini onlara anlatma süreçlerini içerdiği söylenebilir.

İletişimde etkililik etkileşen iki sistemin bazı temel becerilere sahip olmaları ile mümkündür. Beceri "kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarıma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, mahareti" (Türk Dil Kurumu [TDK], 2016) olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla iletişim becerileri bireyin karşı karşıya kaldığı olay veya ileti ile ilgili olası bakış açılarını ve tanımlamaları araştırmasını, soruşturmasını ve bütünleştirmesini içerir (Özer, 2002, s. 65-66). Aynı zamanda iletişim becerileri, pek çok beceri için temel oluşturmakta ve sözel olan ve sözel olmayan mesajlara duyarlılık, etkili olarak dinleme ve etkili olarak tepki verme biçiminde özetlenebilmektedir (Bayram, 2013, s. 105).

İletişim becerilerinin kavramsallaştırılması ve ölçümü ile ilgili ilk çalışmalar iletişimin bir alt boyutu olan empatinin ele alınması ile başlamıştır (Alisinanoğlu ve Köksal, 2000; Kapıkıran ve Kapıkıran, 2000; Köksal, 2000; Öner, 2001; Özalp, 1993; Şimşek, 1995; Yılmaz Yüksel, 2003). Sonraki çalışmalarda ise etkin dinleme ile ilgili tanımlamalar ve ölçümler görülmektedir (Cihangir, 2000; Gürkan, 2011). Buna ek olarak Ersanlı ve Balcı (1998) tarafından yapılan

çalışmada iletişimin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarından söz edilmektedir. Ancak bu araştırmada söz konusu edilen boyutların beceri olup olmadığının da tartışılabilir olduğu söylenebilir. Bu nedenle bu çalışmada iletişimi birçok boyutta ele almayı sağlayan Buluş, Atan ve Erten (2015) tarafından önerilen kavramsal model çerçevesinde çalışılmıştır. Bu modelde beş temel etkili iletişim becerisi üzerinde durulmaktadır. Bunlar egoyu destekleyici dil, etkin dinleme, kendini tanıma-kendini açma, empati ve ben dili becerileridir.

Bu becerilerden biri olan egoyu destekleyici dil, kişilerarası ilişkilerde benliği olumlu yönde etkileyen bir ifade türü olarak tanımlanabilir. Bu beceri ile iletişim sürecinde, bireyin olumlu özelliklerine ve performanslarına vurgu yapılarak, ihtiyaç duyulan değişimleri gerçekleştirmesi amaçlanır. Diğer bir ifadeyle, iletişim kurulan kişinin kendisini zayıf ve yetersiz görmesine neden olmadan, yeterlilikleri öncelenecek eksiklikleri dile getirilir ve kişinin böylece eksik yönlerini giderebileceği algılatılmaya ve his ettirilmeye çalışılır (Whirter ve Voltan-Acar, 2005). Dolayısıyla egoyu destekleyici dilin, benlik değerini ve sosyal becerileri geliştirdiği, iletişimde gerilim ve çatışmaları önleyebildiği, güven duygusu ve benlik saygısını geliştirebildiği söylenebilir (Whirter ve Voltan-Acar, 2005, s. 127). Bunun tersi ego zedeleyici dil olarak adlandırılabilir. Bu dil ile yapılan iletişimde bireyler kendilerini kırılmış, incitilmiş, küçük düşürülmüş ve aşağılanmış his ettikleri için bu türden tepkiler diğerlerinin davranışlarında değişime katkı sağlayamamaktadır (Whirter ve Voltan-Acar, 2005). İkinci beceri olan etkin dinleme, bireyin mesajının anlaşılmasına katkı sağlayacak yeterli motivasyon ve dikkat ile o ana aktif bir şekilde katılma olarak kavramsallaştırılabilir. Bu beceri iletişimde büyük bir öneme sahip olmakla birlikte etkili iletişimin temelini de oluşturmaktadır. Etkin dinleme dinlenen kişide önemsendiği duygusunun oluşmasına katkı sağladığı için etkileşimin güvenle gerçekleşmesine de yol açmakta ve paylaşımları doyurucu kılmaktadır (Cüceloğlu, 2015). Modelde yer alan üçüncü beceri kendini tanıma-kendini açma becerisidir. Bu beceri bireyin kendisine ilişkin farkındalığına, düşünce ve duygularıyla yeterli düzeyde ilişki kurmasına ve kendi iradesi ile kendisini açmasına ve şeffaflığına işaret etmektedir. Ayrıca bireyin kendini tanıma düzeyi kendini diğer insanlara karşı ne derecede açabileceğini de önemli ölçüde etkilemektedir. Bu bağlamda kendini tanıma ve kendini açma arasında doğrusal bir ilişki olduğu söylenebilir (Jourard, 1971; akt. Üstündağ, 2006, s. 47). Dördüncü beceri, alan yazında üzerinde en çok durulan temel bir beceri olmanın yanı sıra bir yaklaşım olarak da ele alınan empatidir. Bu beceri karşıdaki kişinin öznel dünyasından yola çıkarak onu anlamaya ve böylece anlaşılabilir duygu, düşünce ve beklentilerinin kendisine aktarılmasına işaret etmektedir. Bu doğrultuda Dökmen (2015), empati kurabilmek için üç temel öğeden söz etmektedir. İlk olarak, empati kuracak kişi kendisini karşıdaki kişinin yerine koymalı, olaylara ve durumlara onun bakış açısıyla bakabilmelidir. Bir anlamda kişi empati kuracağı kişinin rolüne girmelidir. Ancak bu rolde fazla kalmadan, karşıdaki kişinin bakış açısından olayları gördükten sonra kişi kendi rolüne tekrar bürünmelidir. İkinci olarak, empati kurmada karşıdaki duygularını, düşüncelerini ve beklentilerini doğru olarak anlamaya ihtiyaç vardır. Son olarak, empati kuran kişide oluşan anlayışın, karşıdaki kişiye temel ya da ileri düzeyde tepkilerle iletilmesi gerekmektedir. Modelde yer alan son beceri olan ben dili ise mesaj aktaran bireyin istenilir olarak algılanmayan davranışlarının dinleyen üzerindeki etkilerinin geri iletilmesi olarak tanımlanabilir. Ben dili kullanılırken yargılama, eleştirme, suçlama vb. yapılmaz. Ben dili iletileri yorum içermez, davranışların başkalarını nasıl etkilediğini açıklar, somut etkileri belirtir ve hissedilen duyguyu açıklar. Diğer taraftan ben dili iletilerinde ise, tam tersi, kişiyi suçlama, rencide etme vb. anlamlar söz konusudur (Önder, 2003).

Yapılan araştırmalar (Akgün ve Polat Uluocak, 2010; Banovcinova ve Levicka, 2015; Bernier, Jarry-Boileau ve Lacharit'e, 2014; Brassart ve Schelstraete, 2015; Ceyhan ve Yelpaze, 2017; Çam, 1997; Deniz, 2003; Dilekmen, Başcı ve Bektaş, 2008; Duran ve Hamamcı, 2010; High ve Scharp, 2015; Karahan, Sardoğan, Güven, Özkamalı ve Dicle, 2006; Korkut, 2005; Liermann ve Norton, 2016; Temiz, 2014; Ürgüplü Şıraman, 2006) etkili iletişimin bireyleri

başta bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere birçok boyutta etkilediğini göstermektedir. Bu çerçevede alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde üniversite öğrencilerine yönelik iletişim becerileri eğitimi (Dilekmen, Başcı ve Bektaş, 2008; Şahin, 2017), 8. sınıf öğrencileri için iletişim becerileri eğitimi (Deniz, 2003), yetişkinlere yönelik iletişim becerileri programı (Çam, 1997; Korkut, 2005; Yüksel-Şahin, 1997), grup yaşantısı yoluyla iletişim becerilerini geliştirme programı (Üstündağ, 2006), aile içi sorunların çözümüne yönelik iletişim becerileri eğitimi (Akgün ve Polat Uluocak, 2010) ve anne çocuk iletişim becerileri eğitimi (Çabuk ve Şahin, 2017; Temiz, 2014) gibi iletişim becerileri eğitim programlarının geliştirilip uygulandığı ve bu çalışmalarda kendini tanıma, kendini açma, etkin dinleme, empati, ben dili becerileri ve iletişimde çatışma çözme, iletişim engelleri, açık-savunucu iletişim, sözel-sözel olmayan iletişim gibi kavramlar üzerinde durulduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular ayrıca, uygulanan eğitim programlarının iletişim becerilerini arttırmada, yaşanan bir takım ilişki ve gelişim sorunlarının çözümünde etkili olduğunu göstermektedir.

Yaşamın temel bir ihtiyacı ve sağlıklı sürdürülebilmesi için bir zorunluluğu olarak da değerlendirilen iletişim becerilerinin, aile sisteminin işleyişi ve bu yapının bir parçası olan çocukların sosyal-duygusal uyumları için gerekliliği yadsınamaz bir gerçekliktir. Erken çocukluk yılları, insanın hayatı tanımaya ve kavramaya başladığı en verimli, hızlı ve belki de en kritik dönem olarak görülmektedir. Bu dönemde kazanılan becerilerin bireyin ileriki yaşamında büyük bir etkiye sahip olması, hayatına yön vermesi beklenmektedir. Bu bağlamda erken dönemlerde çocukların bedensel, bilişsel ve sosyal-duygusal olarak bütün gelişim alanlarının desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir (Bayhan ve Artan, 2004, s.10).

Çocukların gelişim süreçlerinde sosyal ve duygusal olarak uyumları, bütün alanlardaki gelişimleri ve sosyal becerileri ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Alan yazında yapılan araştırmalarda sosyal duygusal uyumu anlamada ve açıklamada, L. Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı, E. Erikson' un Psikososyal Gelişim Kuramı, A. Bandura' nın Sosyal Bilişsel Kuramı, J. Bowlby' nin Bağlanma Kuramı ve Urie Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Teorisinden faydalanılmaktadır (Berk, 2013, s.25; Bowlby, 1969; Çakır, 2007, s. 411; Koç Erdamar, 2015, s. 207; Sümer ve Güngör,1999). Sosyal-duygusal uyum; çocukların akranlarıyla birlikte olduğu zamanlarda işbirliği yapma ve yaşadıkları anlaşmazlıklara çözüm yolları üretme gibi olumlu özellikleri (sosyal yetkinlik), öfke patlamaları yaşama, saldırgan davranışlar gösterme, yetişkinlere karşı gelme ve akran ilişkilerinde uyumsuz davranma (kırgınlık-saldırganlık), endişeli davranma, içine kapanık olma, depresif duygu durumları ve grup içinde çekingenlik gösterme (anksiyete-içe dönüklük) gibi problem davranışları içermektedir (Kaner ve Bayraklı, 2010). Bu davranışlar taşıdıkları olumlu ve olumsuz özellikleri ile çocukların yaşantısına farklı şekillerde yansımaktadır (Buluş ve Öztürk Samur, 2017).

Erken yıllarda çocukların duygularını düzenleyip kendilerini ifade etmeleri, akranlarıyla ve yetişkinler ile olumlu sosyal ilişkiler kurmaları sosyal duygusal uyum ile ilişkili olumlu davranışlar olarak değerlendirilmektedir (Denham 1998, Fox ve Calkins 2003, Rubin, Bukowski ve Parker, 2006, Thompson 1994; akt. Çorapçı ve diğ., 2010). Özellikle sosyal duygusal uyumun bir boyutu olan sosyal yetkinliğin motor, dil ve bilişsel gelişim alanlarıyla da ilişkili olduğu düşünülmektedir (Hops, 1983; akt. Akkök ve Sucuoğlu, 1990).

Sosyal duygusal uyum ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, 5-6 yaş çocukların sosyal duygusal uyumları ile davranış problemleri (Ramazan ve Ünsal, 2012), ailelerin örgütsel ve yapısal niteliği (Kibar, 2008), ailenin psikososyal anlamda risk taşıma durumu (McFarlane vd., 2010), annelerinin çocuk yetiştirme tutumları (Gökçe, 2013) arasındaki ilişkiye yönelik çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların sosyal duygusal uyumun çocuğun içinde yetiştiği aile yapısıyla ilişkisine yönelik olduğu söylenebilir.

Alan yazın incelendiğinde, ebeveynlere etkili iletişim becerilerini kazandırmaya yönelik bir psikoeğitim programı geliştirme çalışmasının ve böylece edinilen becerilerin 5-6 yaş

çocuklarının sosyal duygusal uyumu üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu çalışmada ebeveynlere etkili iletişim becerilerini kazandıracak bir Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programı geliştirmek ve programın 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumuna etkisini incelemek amaçlanmaktadır.

Bu amaçlara paralel olarak çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Deney ve kontrol grubu ebeveynlerinin iletişim becerileri ve çocuklarının sosyal duygusal uyum ön test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Deney grubu çocuklarının sosyal duygusal uyum ön test ve son test puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Kontrol grubu çocuklarının sosyal duygusal uyum ön test ve son test puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Deney ve kontrol grubu çocuklarının sosyal duygusal uyum son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışmada kontrol gruplu öntest–sontest yarı deneysel desen kullanılmıştır. Deneysel çalışmalar karşılaştırılabilir işlemlerin uygulandığı, bu işlemlerin etkilerinin incelendiği ve böylece daha gerçekçi yorumların yapılabildiği araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014, s.17). Bu araştırmada uygulanan yarı deneysel desenin sembolik gösterimi (Karasar, 2015, s. 102) Tablo 1’deki gibidir.

Tablo 1. Ön test ve Son test Kontrol Gruplu Desen

Grup	Ön Test	Uygulama	Son Test
G1	O1	X	O1.2
G2	O2	-	O2.2

G1: Deney grubu (Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programı’nın uygulandığı grup)

G2: Kontrol grubu (Herhangi bir eğitim programı uygulanmayan grup)

O1: Deney grubu ön test

O2: Kontrol grubu ön test

O1.2: Deney grubu son test

O2.2: Kontrol grubu son test

X: Deneysel işlemi göstermektedir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu belirlenirken, tabakalı oransız örnekleme yöntemi (Karasar, 2015, s. 113) kullanılmıştır. Bu çerçevede, Denizli ilinin farklı bölgelerinden farklı sosyoekonomik düzeyde (düşük, orta ve yüksek) olduğu düşünülen gönüllü ebeveynler ve okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocukları çalışmaya katılmıştır. Bu aşamada 24 aile (12 deney ve 12 kontrol grubunda olmak üzere) çalışmaya dâhil olmuştur. Psikoeğitim programının uygulama sürecinde deney grubundan bir aile özel nedenleri dolayısıyla çalışmayı tamamlamadan ayrılmak zorunda kalmıştır. Kontrol grubunda ise bir aile son testlerini teslim etmediği için analizlere alınmamıştır. Böylece araştırma 11 deney ve 11 kontrol grubu ile tamamlanmıştır. Roscoe (1975) sıkı deneysel kontrol altındaki basit bir deneysel araştırma için 10-20 kadar küçük bir örneklem genişliğinin başarılı bir araştırma için yeterli olduğunu belirtmektedir (akt. Büyüköztürk ve diğ., 2014, s. 94). Çalışmanın deney grubunda bulunan

kadınların yaş aralığı 24 ile 46 arasında değişirken erkeklerin yaş aralığı 30 ile 54 arasında değişmektedir. Çalışmaya katılan çocukların beşi ailenin tek çocuğu iken, diğer altısının en az bir en fazla üç kardeşi bulunmaktadır. Ayrıca çalışmaya katılan aileler daha önce bu tarz bir eğitim programına katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Son olarak çalışma grubuna dâhil edilen deney ve kontrol grubu ailelerinin ölçülen değişkenler dâhilinde benzer özelliklere sahip olup olmadıkları, Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 2 ve 3'te verilmiştir.

Çalışmada Kullanılan Ölçme Araçları

İletişim Becerileri Ölçeği

Buluş, Atan ve Sarıkaya (2015) tarafından geliştirilen İletişim Becerileri Ölçeği, yetişkinlerde kişiler arası iletişim becerilerini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Ölçme aracı 5'li likert tip 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 15, 16, 28, 32 ve 33 numaralı maddeler tersten puanlanmaktadır. Ölçek için yapılan güvenilirlik ve geçerlik analizlerinde, madde-toplam korelasyonlarının .32 ile .60 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin 34 madde üzerinden faktör yapısı temel-bileşenler yöntemiyle (principals-components analysis) analiz edilmiş ve 1'in üzerinde öz değere sahip toplam varyansın % 51'ni oluşturan 5 faktör bulunmuştur. İç tutarlılık katsayısı egoyu destekleyici dil alt boyutu için .72, aktif dinleme alt boyutu için .84, kendini tanıma/kendini açma alt boyutu için .76, empati alt boyutu için .85 ve ben dili alt boyutu için .836 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla ölçek, alt boyutlar üzerinden puanlanacak şekilde yapılandırılmıştır. Böylece her bir alt boyuttan alınan toplam puan yükseldikçe iletişim becerilerini kullanma düzeyi de yükselmektedir.

Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği (SYDD-30)

LaFreniere ve Dumas (1996) tarafından geliştirilen Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği, erken çocukluk ve okul öncesi dönemlerde risk altındaki çocukların gösterebilecekleri kızgınlık-saldırganlık ve anksiyete-içe dönüklük gibi davranışsal ve duygusal sorun belirtilerinin yanında, akranlarıyla bir aradayken göstermeleri beklenen sosyal becerilerinin niceliğini kısa zamanda taramaya yönelik bir ölçüm aracıdır. Okul öncesi dönemdeki çocukların sorun belirtileri ile sosyal becerilerinin niceliğini değerlendiren SYDD-30, her biri 10 madde içeren Sosyal Yetkinlik (SY), Kızgınlık-Saldırganlık (KS), ve Anksiyete-İçe Dönüklük (Aİ) olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. SY, KS ve Aİ alt ölçekleri için iç tutarlılık (Cronbach's Alpha) katsayıları sırasıyla .88, .87 ve .84 olarak bulunmuştur. Her alt ölçek için madde toplam korelasyon katsayıları .41 ve üstünde bulunmuştur. Bu değerler, yüksek düzeyde iç tutarlılığa işaret etmektedir. Ölçek her bir madde için 6'lı likert tipte yanıtlamayı gerektirmektedir (Çorapçı ve diğ. 2010).

Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programı

Programın Amacı

Hazırlanan programın amacı, katılımcılara etkili iletişim becerileri hakkında bilgi, beceri ve farkındalık kazandırmak ve böylece bu yeterlikleri aile içinde iletişimi daha etkili ve sağlıklı hale getirmek için kullanmalarını sağlamaktır.

Program Hazırlama Süreci

Program hazırlama aşamasında geniş bir alan yazın taraması yapılmıştır. Alan yazın taramasında, Türkiye'de ve yurt dışında yapılmış iletişim ile ilgili bildiriler, makaleler, yüksek lisans, doktora tezleri ve kitaplar incelenmiş ve programın kapsayacağı iletişim becerileri belirlenmiştir. İlerleyen süreçte "Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programı", konu ile ilgili çalışma yapan iki akademisyene içerik ve biçim yönünden uzman görüşü alınmak üzere sunulmuştur. Uzman görüşleri çerçevesinde program tekrar düzenlenmiştir. İçerik, biçim ve

bütünlükle ilgili kuşkular giderildikten sonra program, Türkçe yazım kuralları ve terimler yönünden incelenerek gerekli düzenlemeler yapılmış ve programa son hali verilmiştir.

Programın İçeriği

Program beş temel etkili iletişim becerisini kazandırmaya ve katılımcıların bu becerileri gündelik hayatlarında kullanmalarını sağlamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu beceriler kendini tanıma/kendini açma, empati, ben dili, egoyu destekleyici dil ve etkin dinlemeden oluşmaktadır. Her bir iletişim becerisi bir oturum boyunca ele alınmış ve öncelikle kavramsal ve kuramsal bilgilendirmeler yapılarak katılımcıların hazır oluşları üzerinde çalışılmıştır. Ardından etkinlikler uygulanmış ve edinilen bilgilerin davranışa dönüştürülmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda uygulama ödevleri verilerek bir sonraki oturuma kadar katılımcıların öğrendiklerini pratiğe dökmeleri ve beceri haline getirmek için hayatlarında sürekli kullanmaya çalışmaları istenmiştir. En son oturumda da katılımcıların yaşantıları paylaşılmış ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Programın Uygulama Süreci

Programın uygulanmasında soru cevap, sözlü anlatım, grup çalışması, rol oynama ve süreç içinde geri bildirim verme tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırmacılar tarafından yürütülen çalışma toplam sekiz hafta sürmüştür. Haftada bir gün yapılan oturumlar bir buçuk ile iki saat arasında değişmiştir. Bu süre içinde kontrol grubuyla hiçbir çalışma yapılmamış, istedikleri takdirde benzer bir çalışmanın araştırma bittikten sonra uygun bir dönemde kendileri ile de yapılabileceği belirtilmiştir. Program deney grubuna Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçme araçlarından elde edilen verilerin istatistiksel analizleri için SPSS 23.0 programı kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğünün 50'den az olması nedeniyle yapılan Shapiro-Wilks normallik testi analizleri sonucunda grupların bütün alt boyutlarda normal dağılım göstermediği görülmüştür (Büyüköztürk, 2010, s. 42). Dolayısıyla örneklem büyüklüğünün 30'dan az olması nedeniyle de verilerin analizinde parametrik olmayan testler kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2010, s. 8). Bu doğrultuda verilerin analizinde; deney ve kontrol grubu eşlerinin iletişim becerileri ve çift uyumları açısından anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla Mann Whitney U-testi kullanılmıştır. Bu teknik, iki ilişkisiz örneklemden elde edilen puanların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test etmek için kullanılır (Büyüköztürk, 2010, s. 155). İletişim becerileri ve çift uyumunun uygulama döneminde değişiklik gösterip göstermediğini incelemek amacıyla Wilcoxon Tek Örneklem İşaretli Sıralar testi kullanılmıştır. Bu test, aynı örneklem üzerinde iki farklı zamanda yapılan ölçümlerden elde edilen puanları karşılaştırmak için kullanılır (Büyüköztürk, 2010, s. 163).

Bulgular

Deney ve kontrol grubu ebeveynlerinin iletişim becerileri ve 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyum ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı Mann Whitney U-testi ile analiz edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Grubu Ebeveynlerinin Etkili İletişim Becerileri Ölçeği Ön Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Mann Whitney U-Testi Sonuçları

	Grup	n	Sıra Toplamı	Sıra Ortalaması	U	Z	p
Egoyu Destekleyici Dil	Deney	22	542	24.64	195	-1.11	.27
	Kontrol	22	448	20.36			
Etkin Dinleme	Deney	22	559.5	25.43	177.5	-1.52	.127
	Kontrol	22	430.5	19.57			
Kendini Tanıma/Açma	Deney	22	508	23.09	229	-.31	.758
	Kontrol	22	482	21.91			
Empati	Deney	22	534.5	24.30	202.5	-.93	.352
	Kontrol	22	455.5	20.70			
Ben Dili	Deney	22	500	22.73	237	-.12	.906
	Kontrol	22	490	22.27			

Tablo 2'deki sonuçlar incelendiğinde, deney ve kontrol grubu ebeveynlerinin egoyu destekleyici dil ($U = 195$; $p > .05$), etkin dinleme ($U = 177.5$; $p > .05$), kendini tanıma/açma ($U = 229$; $p > .05$), empati ($U = 202.5$; $p > .05$) ve ben dili ($U = 237$; $p > .05$) iletişim becerileri ön test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, deney grubu puanları kontrol grubu puanlarından kısmen daha yüksek olduğu halde, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı söylenebilir.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Grubu Çocuklarının Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği Ön Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Mann Whitney U-Testi Sonuçları

	Grup	n	Sıra Toplamı	Sıra Ortalaması	U	Z	p
Sosyal Yetkinlik	Deney	22	426	19.36	173	-1.62	.105
	Kontrol	22	564	25.64			
Kızgınlık-Saldırganlık	Deney	22	426	19.36	173	-1.62	.105
	Kontrol	22	564	25.64			
Anksiyete-İçe Dönüklük	Deney	22	419	19.05	166	-1.79	.074
	Kontrol	22	571	25.95			

Tablo 3'deki sonuçlar incelendiğinde, deney ve kontrol grubu çocuklarının sosyal duygusal uyumun sosyal yetkinlik ($U = 173$; $p > .05$), kızgınlık-saldırganlık ($U = 173$; $p > .05$) ve anksiyete-içe dönüklük ($U = 166$; $p > .05$) alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında kontrol grubunun deney grubuna göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu fakat bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı söylenebilir.

Araştırma kapsamında deney ve kontrol gruplarından alınan, çocukların sosyal duygusal uyumu değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4 ve Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4. Deney Grubu Ön Test ve Son Test Ölçümlerine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Ölçekler	Boyutlar	N	\bar{X}	Ss	Min	Max
Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30	Sosyal Yetkinlik Öntest	22	45.09	8.67	26	58
	Sosyal Yetkinlik Sontest	22	49.27	9.19	28	60
	Kızgınlık Saldırganlık Öntest	22	23.32	7.20	11	38
	Kızgınlık Saldırganlık Sontest	22	21.27	8.13	10	40
	Anksiyete-İçe Dönüklük Öntest	22	19.36	4.95	10	28
	Anksiyete-İçe Dönüklük Sontest	22	15.96	4.03	10	25

Tablo 4 incelendiğinde, sosyal duygusal uyumun sosyal yetkinlik alt boyutunun deney grubuna ait son test puan ortalamasında belli oranda yükselme, kızgınlık-saldırganlık ve anksiyete-içer dönüklük alt boyutlarının ise puan ortalamalarında azalma görülmektedir. Ölçekten minimum düzeyde alınan son test değerleri incelendiğinde, sosyal duygusal uyumun kızgınlık-saldırganlık ve anksiyete-içer dönüklük alt boyutlarında azalma, sosyal yetkinlik alt boyutunda yükselme görülmektedir. Benzer şekilde, son test maksimum değerlerine bakıldığında sosyal duygusal uyumun anksiyete-içer dönüklük alt boyutunda azalma diğer alt boyutlarda ise artış görülmektedir.

Tablo 5. Kontrol Grubu Ön Test ve Son Test Ölçümlerine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Ölçekler	Ölçümler	N	\bar{X}	Ss	Min	Max
Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30	Sosyal Yetkinlik Öntest	22	49.00	8.90	31	60
	Sosyal Yetkinlik Sontest	22	44.82	6.12	32	54
	Kızgınlık Saldırganlık Öntest	22	26.09	5.15	18	36
	Kızgınlık Saldırganlık Sontest	22	25.68	3.91	19	32
	Anksiyete-İçer Dönüklük Öntest	22	23.59	8.26	11	43
	Anksiyete-İçer Dönüklük Sontest	22	22.05	5.78	14	33

Tablo 5 incelendiğinde, kontrol grubu sosyal duygusal uyumun bütün alt boyutlarının puan ortalamalarında azalma görülmektedir. Diğer taraftan ölçekten minimum düzeyde alınan puanlar incelendiğinde bütün alt boyutlarda yükselme, maksimum değerlerde ise azalma görülmektedir.

Deney grubu çocuklarının sosyal duygusal uyum ön test ve son test puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 6' da verilmiştir.

Tablo 6. Deney Grubu Çocuklarının Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği Ön Test ve Son Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

		n	Sıra Toplamı	Sıra Ortalaması	z	p
Sosyal Yetkinlik Öntest-Sontest	Negatif Sıra	2	21.5	10.75	-3.28*	.001**
	Pozitif Sıra	19	209.5	11.03		
	Eşit	1				
Kızgınlık-Saldırganlık Öntest-Sontest	Negatif Sıra	14	125.5	8.96	-1.75**	.081
	Pozitif Sıra	4	45.5	11.38		
	Eşit	4				
Anksiyete-İçer Dönüklük Öntest-Sontest	Negatif Sıra	17	201	11.82	-2.99**	.003**
	Pozitif Sıra	4	30	7.50		
	Eşit	1				

*Sonuç negatif sıralar temeline göre düzenlenmiştir.

**Sonuç pozitif sıralar temeline göre düzenlenmiştir.

** $p < .01$

Tablo 6' de verilen sonuçlar incelendiğinde, sosyal duygusal uyumun sosyal yetkinlik ($z = -3.28$; $p < .01$) ve anksiyete-içer dönüklük ($z = -2.99$; $p < .01$) alt boyutundan eğitim öncesi ve eğitim sonrası almış oldukları puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplam puanlar dikkate alındığında gözlenen farkın sosyal yetkinlik alt boyutu için pozitif sıralar, anksiyete-içer dönüklük alt boyutu için negatif sıralar yani eğitim sonrası lehine olduğu görülmektedir. Ancak kızgınlık-saldırganlık alt boyutu eğitim öncesi ve eğitim puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($z = -1.75$; $p > .05$).

Kontrol grubu çocuklarının sosyal duygusal uyum ön test ve son test puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 7' de verilmiştir.

Tablo 7. Kontrol Grubu Çocuklarının Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği Ön Test ve Son Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

		n	Sıra Toplamı	Sıra Ortalaması	z	p
Sosyal Yetkinlik Öntest-Sontest	Negatif Sıra	13	142.5	10.96	-2.49*	.013*
	Pozitif Sıra	5	28.5	5.70		
	Eşit	4				
Kızgınlık-Saldırganlık Öntest-Sontest	Negatif Sıra	13	138	10.62	-.78*	.433
	Pozitif Sıra	8	93	11.63		
	Eşit	1				
Anksiyete-İçer Dönüklük Öntest-Sontest	Negatif Sıra	13	132	10.15	-1.01*	.312
	Pozitif Sıra	7	78	11.14		
	Eşit	2				

*Sonuç pozitif sıralar temeline göre düzenlenmiştir.

* $p < .05$

Tablo 7' de verilen sonuçlar incelendiğinde, kontrol grubu çocuklarının sosyal duygusal uyumun kızgınlık-saldırganlık ($z = -.78$; $p > .05$) ve anksiyete-içer dönüklük ($z = -1.01$; $p > .05$) alt boyutları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu alt boyutlardan alınan puanların sıra ortalamaları arasında değişimler görülmesine rağmen istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Diğer taraftan sosyal duygusal uyumun sosyal-yetkinlik alt boyutu ön test ve son test puanları arasında negatif sıralar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($z = -2.49$; $p < .05$).

Deney ve kontrol grubu çocuklarının sosyal duygusal uyum son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı Mann Whitney U-testi ile analiz edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 8' de gösterilmiştir.

Tablo 8. Deney ve Kontrol Grubu Çocuklarının Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği Son Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Mann Whitney U-Testi Sonuçları

	Grup	n	Sıra Toplamı	Sıra Ortalaması	U	Z	p
Sosyal Yetkinlik	Deney	22	586	26.64	151	-2.14	.032*
	Kontrol	22	404	18.36			
Kızgınlık-Saldırganlık	Deney	22	402.5	18.30	149.5	-2.18	.029*
	Kontrol	22	587.5	26.70			
Anksiyete-İçer Dönüklük	Deney	22	356.5	16.20	103.5	-3.26	.001**
	Kontrol	22	633.5	28.80			

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 8' de verilen sonuçlar incelendiğinde, deney ve kontrol grubu çocuklarının sosyal duygusal uyumun sosyal yetkinlik ($U = 151$; $p < .05$), kızgınlık-saldırganlık ($U = 149.5$; $p < .05$) ve anksiyete-içer dönüklük ($U = 103.5$; $p < .01$) alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmiştir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında da elde edilen değerlerde deney grubu çocuklarının lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın temel amacı, Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programı'nın 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumuna etkisini incelemek olarak belirlenmiştir. Araştırmada, öncelikle uygulanan programın deney grubu eşlerinin etkili iletişim becerilerini kullanma

düzeyini arttırdığı, dolayısıyla etkililik açısından işlevsel olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İkinci olarak, uygulanan program sonrasında, deney grubu çocuklarının sosyal duygusal uyum düzeylerinde de pozitif yönde anlamlı bir artış olduğu görülmüştür.

Alanyazında bireylere etkili iletişim becerilerini kazandırmaya yönelik çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda, iletişim becerileri eğitimi alan katılımcıların empati (Karahana ve diğ., 2006), ben dili ve etkin dinleme (Yüksel-Şahin, 1997), kendini tanıma (Deniz, 2003) ve kendini açma (Akgün ve Polat Uluocak, 2010) becerisi düzeylerinde olumlu yönde istatistiksel olarak anlamlı değişim olduğunu gösteren sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar iletişim becerilerinin öğrenilebildiğini ve günlük hayatta bireylerin diğerleriyle yaşadıkları ilişki sorunlarını çözmede etkili olduğunu göstermesi bakımından önemli görülmektedir.

Araştırma bulguları incelendiğinde, ebeveynlere uygulanan psikoeğitim programı sonrasında, deney grubu çocuklarının sosyal duygusal uyum düzeylerinin sosyal yetkinlik alt boyutunda pozitif yönde ve anksiyete-içe dönüklük alt boyutunda negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı değişim gözlenirken, kızgınlık-saldırganlık alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ayrıca deney ve kontrol grubu çocuklarının eğitim öncesinde, sosyal duygusal uyumun bütün alt boyutların puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık gözlenmezken, uygulanan program sonrasında bütün alt boyutlarda deney grubu çocuklarının lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Bunların yanı sıra herhangi bir eğitim programına dâhil edilmeyen kontrol grubu çocuklarının, sosyal yetkinlik alt boyutu ön test ve son test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir değişim olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar araştırmanın ilgili hipotezlerinin çoğunlukla desteklendiğini ve aile iletişim becerileri psikoeğitim programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Çalışmada elde edilen bulgular alan yazında yapılan araştırmalarla da paralellik göstermektedir (Arabacı ve Ömeroğlu, 2013; Kibar, 2008; McFarlane vd., 2010; Ramazan ve Ünsal, 2012; Özbey, 2012; Tepeli, 2012).

Çocukların sosyal duygusal uyumlarının alan yazında davranış sorunları (Kibar, 2008; Ramazan ve Ünsal, 2012), ebeveynlik davranışları (McFarlane vd., 2010), ebeveynlerin çift uyumları (Özbey, 2012) gibi çeşitli değişkenler ile, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin ise ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası, anne-babanın yaşı (Arabacı ve Ömeroğlu, 2013) ve çocukların istenmeyen davranışları karşısında ebeveynlerin kullandıkları iletiler (Tepeli, 2012) gibi değişkenler ile çalışıldığı görülmektedir. Sosyal duygusal uyum ve iletişim ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde ise, Temiz (2014), annelere uyguladığı Anne Çocuk İletişim Becerileri Eğitimi Programı'nın çocukların duyguları tanıma ve duyguları ifade etme gibi sosyal becerilerini anlamlı düzeyde arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Diğer bir araştırmada Yalçın (2013), annelere uyguladığı iletişim becerileri geliştirme programı sonunda annelerin davranışlarının olumlu yönde değiştiğini, çocukların problem çözme becerilerinin yükseldiğini ve sosyal kaygı düzeylerinin azaldığını bulmuştur. Diğer taraftan Brassart ve Schelstraete (2015) ise, ebeveynlere verilen iletişim becerileri eğitimi sonunda çocukların olumsuz, saldırgan davranışlarının azaldığını bulmuşlardır. Dolayısıyla bu sonuç, ebeveynlere uygulanan program sonrasında çocukların kızgınlık-saldırganlık puan ortalamalarının değişmediğini gösteren eldeki çalışma bulguları ile zıtlık göstermektedir.

Bu bulgular uygulanan programın, 5-6 yaş çocuklarının akranları ile birlikte işbirliği gösterme ve anlaşmazlık yaşadıklarında çözüm yolları arayarak olumlu davranışları (sosyal yetkinliği) arttırmada, üzgün, depresif duygu durumları gösterme ve grup içinde çekingen şekilde kalmayı (anksiyete-içe dönüklük) ve yetişkinlere karşı gelme, akranlarıyla uyumsuz olma ve saldırgan davranış belirtileri göstermeyi (kızgınlık-saldırganlık) azaltmada etkili olması bakımından, ebeveynlerin etkili iletişim becerilerini çocukları ile aralarındaki iletişimde de kullanmaları gerektiğini göstermektedir.

Çorapçı ve diğerleri (2010) ayrıca, bir çocuğun olumsuz özelliklerinin %90'ın üzerinde olması ile dengeleyici faktörlerin az görülmesi ya da hiç görülmemesi durumunda çocuğun risk statüsünde olabileceğini belirtmişlerdir. Bu çalışmanın bulguları, yüksek sosyal yetkinlik, düşük anksiyete-içe dönüklük puanları ile değişmeyen kızgınlık-saldırganlık puanlarının birbirlerini dengelediğini ve çocukların risk grubuna girmediklerini işaret etmektedir. Bunların yanında çocukların kızgınlık-saldırganlık davranışlarında herhangi bir değişim gözlenmemiş olmasının, alan yazında belirtildiği gibi, yaşanan çevre ve babanın çocukla yeteri kadar zaman geçirememesi (Kocayörük, 2010), ebeveynlerin medya okuryazarlık düzeyleri (Önder, 2008) gibi değişkenler ile ilgili olduğu düşünülebilir. Ayrıca araştırma bulgularına göre kontrol grubu çocuklarının sosyal yetkinlik düzeylerinin azalmasında, çocuğun doğru davranışlarını pekiştirmek, olumlu davranışlarını ödüllendirmek, kendine güven duygusunu desteklemek ve öğrenme süreçlerinde çocukların sorumluluk almalarına fırsatlar vermek (Çakır, 2007, s. 411; Koç Erdamar, 2015, s. 207; Önder, 2003, s. 77) gibi sosyal becerileri artırıcı davranış örüntülerinin ebeveynler tarafından etkili bir şekilde yapılamamış olması, olası sebeplerden bazılarıdır. Bu sonuçlar çocuklardaki davranış sorunlarının erken saptanması ve önlenmesi doğrultusunda yapılacak müdahaleler için de önem taşımaktadır (Çorapçı vd., 2010; Dökmen, 2015, s. 57).

Etkili iletişim becerilerini kullanan bireyler, iletişim sürecinde olumlu özelliklere ve performanslara vurgu yapmaya, mesajların anlaşılmasına katkı sağlayacak yeterli düzeyde motivasyon ve dikkat ile sürece aktif bir şekilde katılmaya dikkat ederler. Bu bireyler kendilerine ilişkin farkındalığa, kendilerini açmaya ve şeffaflığa, karşıdaki bireyin özel dünyasından yola çıkarak onu anlamaya ve böylece anlaşılabilir duygu, düşünce ve beklentileri aktarmaya mümkün olduğunca özen gösterirler. Ayrıca istenilir olarak algılanmayan davranışların değişimi için sözü edilen davranışların üzerlerindeki olumsuz etkilerini geri iletmeye önem verirler. Bu çerçevede hareket eden eşlerin, ilişkilerinde beş temel iletişim becerisini etkili bir şekilde kullandığı ve bunun da evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Buna ek olarak, eşlerin uygulanan programa birlikte katılmalarının, birbirleri ile olan ilişkilerini ve etkileşimlerini uygulama sürecinde gözleme ve değerlendirme fırsatı sağladığı, bunun da karşılıklı olarak beklentilerini anlamaya katkısının olduğu söylenebilir.

Öneriler

Elde edilen bulgularda, yaşantısal grup eğitimi yoluyla ebeveynlere yönelik uygulanan Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programı'nın, 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumuna genel olarak olumlu yönde etki ettiği görülmektedir. Ebeveynlere uygulanan programın etkisi ile ailede gerçekleşen etkili iletişimin çocuklarda kızgınlık-saldırganlığı düzenlemeye yönelik sunmuş olduğu ipuçları dikkate alındığında, çocuklarda saldırgan davranış örüntülerini düzenlemek adına yeni çalışmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Saldırganlığın birçok türü olduğu göz önüne alındığında eğitimin tüm paydaşlarına büyük sorumluluklar düştüğü söylenebilir. Bu bağlamda, okul-aile işbirliğinin güçlendirilmesine, öğretmen yeterliklerinin bu çerçeveden de değerlendirilmesine ve ebeveynlerin bu konuda farkındalık düzeylerini arttırmaya yönelik çalışmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, kontrol grubu çocuklarının sosyal duygusal uyum düzeylerinin programın uygulandığı sekiz haftalık süreçte bir değişim veya gelişim göstermediği yönündedir. Bu durumun mevcut okul öncesi eğitim uygulamaları ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Okullarda çocukların sosyal ve duygusal anlamda gereken düzeyde destek alıp alamadıklarının, hali hazırda uygulanan programın bu yöndeki etkililiğinin ve okul olanakları gibi birçok değişkenin çeşitli çalışmalarda ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, uygulanan psikoeğitim programının ebeveynler ve çocuklar için etkili olduğu söylenebilir. Elde edilen bulgular, ikili ilişkilerin daha sağlıklı işleminde ve böylece

aile sisteminin güçlendirilmesinde dikkate alınabilecek önemli ipuçları sunmaktadır (Bağcı ve Buluş, 2016). Bireylerin etkili iletişim becerileri ile daha doyurucu ilişkiler geliştirebilecekleri, daha sağlıklı bir yaşama kavuşabilecekleri ve yaşanan ilişkisel problemlerin benliği zedeleyici olası olumsuz etkilerini minimize edebilecekleri düşünülmektedir (Cüceloğlu, 2012; Whirter ve Voltan-Acar, 2005). Bu nedenle bu çalışmanın, elde edilen sonuçlar bakımından alan yazına önemli bir zenginlik kattığı söylenebilir. Bu bağlamda eğitimcilere, danışmanlara, psikologlara ve araştırmacılara önemli sorumluluklar düşmektedir. Ayrıca hem Sosyal Politikalar ve Aile Bakanlığı hem de Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumu tarafından yukarıda dile getirilen kuramsal çerçevede, çiftlerin ve çift adaylarının bilgi, beceri ve farkındalıklarını arttıracak etkili iletişim becerileri eğitim programlarının geliştirilip uygulanmasının katkı sağlayıcı olacağı düşünülmektedir. Yine bu amaca yönelik olarak, aile sistemini daha sağlıklı işleyen bir yapıya büründürmek için, aile rehberlik ve danışmanlık sisteminin bütün ailelerin yararlanabileceği şekilde ülke genelinde kurumsallaştırmanın önemli bir ihtiyaç olduğuna inanılmaktadır (Buluş, 2016).

Kaynakça

- Adair, J. (2013). *Etkili iletişim*. (Çev. Çolakoğlu, Ö.). 4. Baskı. İstanbul: Babıâli Kültür Yayıncılığı.
- Akgün, R. ve Polat Uluocak, G. (2010). Evlilikte etkili iletişim ve problem çözme: bir toplum merkezindeki kadınlarla gerçekleştirilen grup çalışması. *Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6 (23), 9-22.
- Akkök, F. ve Sucuoğlu, B. (1990). Influence of the family guidance on children's social skills that just started nursery school.[Special Issue]. *In Journal of Psychology Seminar*, 8, 77-87.
- Alisinanoğlu, F., ve Köksal, A. (2000). Gençlerin ben durumları (ego state) ve empatik becerilerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 11-16.
- Arabacı, N. ve Ömeroğlu, E. (2013). 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinde bazı değişkenler açısından incelemesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 41-53.
- Bağcı, B. ve Buluş, M. (2016). Evlilik Doyumu: Aile Yılmazlığı ve Etkili İletişim Becerilerinin Rolü Açısından Bir Analiz. (Yayımlanmamış makale).
- Baltaş, Z., ve Baltaş, A. (1992). *Beden dili*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Banovcinova, A. & Levicka, K. (2015). The impact of the financial income on the family communication. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 7 (2), 35-46.
- Bayhan, S.P. ve Artan, İ. (2004). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Bayram, L. (2013). *Düzenli spor yapmanın ıslahevlerindeki çocuk ve gençlerin sosyal uyum ve iletişim becerileri üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Berk, Laura E. (2013). *Bebekler ve çocuklar: doğum öncesinden orta çocukluğa* (7. Basım). (N. Işıkoğlu Erdoğan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım Tarihi 2012.)
- Bernier, A., Jarry-Boileau, V. & Lacharit'e, C. (2014). Marital satisfaction and quality of father-child interactions: the moderating role of child gender. *The Journal of Genetic Psychology*, 175 (2), 105-117.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: vol. 1. attachment*. New York: Basic Books.

- Brassart, E. & Schelstraete, M. A. (2015). Enhancing the communication abilities of preschoolers at risk for behavior problems: effectiveness of a parent-implemented language intervention. *Infants and Young Children*, 28 (4), 337-354.
- Buluş, M. (2016, Mart). 5-6 yaş çocuklarında sosyal duygusal uyum: aile yılmazlığı, ego durumları, evlilik doyumu ve iletişim becerilerinin rolü açısından bir analiz. Sözel bildiri, Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi, İstanbul.
- Buluş, M. ve Öztürk Samur, A. (2017). Beş-Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Uyumunu Yordamada Ebeveyn Benlik Saygısı, Temel İhtiyaçları ve Öz Yeterliğin Rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 105-119.
- Buluş, M., Atan, A. ve Erten Sarıkaya, H. (2015). İletişim becerileri ölçeği geliştirme çalışması (Yayımlanmamış Araştırma).
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni spss uygulamaları ve yorum* (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ceyhan, A. A., ve Yelpeze, İ. (2017). Genç Yetişkinlerin Facebook Kullanım Davranışları ve Algılanan İletişim Becerileri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 152-168.
- Cihangir, Z. (2000). *Üniversite öğrencilerine verilen etkin dinleme becerisi eğitiminin başkalarını dinleme becerisine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Cüceloğlu, D. (2012). *Yeniden insan insana* (45. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2015). *İletişim donanımları* (50. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çabuk, F. U., ve Şahin, F. T. (2017). Anne Eğitim Programı'nın Anne Çocuk İletişimine Etkisinin İncelenmesi. *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 9(35), 270.
- Çakır, M. A. (2007). Sosyal bilişsel öğrenme kuramı. İçinde A. Kaya (Ed.). *Eğitim psikolojisi* (411-437). Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık.
- Çam, S. (1997). *İletişim becerileri eğitimi programının öğretmen adaylarının ego durumlarına ve problem çözme becerisi algılarına etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çilenti, K. (1984). *Eğitim teknolojisi ve öğretim*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Çorapçı, F., Aksan, N., Arslan-Yalçın, D. ve Yağmurlu, B. (2010). Okul öncesi dönemde duygusal, davranışsal ve sosyal uyum taraması: sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme-30 ölçeği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17 (2), 63-74.
- Deniz, İ. (2003). *İletişim becerileri eğitiminin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin iletişim becerisi düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Dilekmen, M., Başcı, Z. ve Bektaş, F. (2008). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İletişim Becerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 2, 223-231.
- Dökmen, Ü. (2015). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati* (53. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Duran, Ş. ve Hamancı, Z. (2010). Evlilik öncesi ilişki geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ve çatışma iletişim tarzları üzerine etkisinin incelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6 (23), 87-99.
- Ersanlı, K., ve Balcı, S. (1998). İletişim becerileri envanterinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(10), 7-12.
- Gladding, S. T. (2011). *Aile terapisi: Tarihi, kuram ve uygulamaları*, (Çev. Ed. Keklik, İ ve Yıldırım, İ). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Gökçe, F. (2013). *5-6 yaş çocukların sosyal-duygusal uyumları ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Gürkan, N. (2011). *Hemşirelerin etkin dinleme ve beden dilini değerlendirme özelliklerinin araştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.
- High, A. C. & Scharp, K. M. (2015). Examining family communication patterns and seeking social support direct and indirect effects through ability and motivation. *Human Communication Research*, 41, 459-479.
- Kaner, S., ve Bayraklı, H. (2010). Aile yılmazlık ölçeği: Geliştirilmesi, geçerliği ve güvenilirliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 11(2) 47-62.
- Kapıkıran, N., ve Kapıkıran, Ş. (2000). İletişim becerisi eğitiminin anaokulu öğretmenliği öğrencilerinin empatik eğilim ve empatik becerileri üzerindeki etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 69-77.
- Karahan, F., Sardoğan, M. E., Güven, M. Ç., Özkamalı, E. ve Dicle, A. N. (2006). İnsan ilişkileri ve iletişim dersi'nin öğretmen adaylarının çatışma çözme ve empatik beceri düzeylerine etkisi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 23, 127-136.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (28. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kıbar, B. (2008). *Büyükanneleriyle yetişen ve yetişmeyen 5-6 yaş çocuklarının sosyo-duygusal gelişim düzeyleri, davranış sorunları ile aile işlevlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kocayörük, E. (2010). Ergen gelişiminde aile işlevleri ve baba katılımı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (33), 37-45.
- Koç Erdamar, G. (2015). Sosyal öğrenme kuramı. İçinde A. Ulusoy (Ed.), *Gelişim ve öğrenme psikolojisi* (207-243). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Korkut, F. (2005). Yetişkinlere yönelik iletişim becerileri eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 143-149.
- Köksal, A. (2000). Müzik eğitimi alma, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre ergenlerin empatik becerilerinin ve uyum düzeylerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 99-107.
- LaFreniere, Peter J. & Dumas, Jean E. (1996) Social competence and behavior evaluation in children ages 3 to 6 years: Kısa form- (SCBE-30). *Psychological Assessment*, 8(4), 369- 377.
- Liermann, K. & Norton, C. L. (2016). Enhancing family communication: examining the impact of a therapeutic wilderness program for struggling teens and parents. *Contemporary Family Therapy Journal*, 38, 14-22.
- McFarlane, E., Dodge, R. A. B., Burrell, L., Crowne, S., Cheng, T. L. & Duggan, A.k. (2010). The importance of early parenting in at-risk families and children's social-emotional adaptation to school. *Academic Pédiatrie Association*, 10, 330-337.
- Önder, A. (2003). *Ailede iletişim: konuşarak ve dinleyerek anlaşalım*. İstanbul: Morpa Kültür ve Yayınları.
- Önder, M. (2008). Medya kışkıracısındaki çocuklar. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 8 (4), 183-190.
- Öner, N. (2001). *Farklı cinsiyet yönelimli kız ve erkek üniversite öğrencilerinin empatik beceri düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özalp, B. (1993). *Nevrotik ve normal kadın ve erkeklerin empatik becerilerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özbey, S. (2012). Ebeveynlerin evlilik uyumu ve algıladıkları sosyal destek ile altı yaş çocuklarının problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (1), 43-62.
- Özer, K. (2002). *İletişimsizlik becerisi*. (3. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Planalp, S. (1999). *The Intertwining of communication and emotion: a communications scientist's perspectives*. New York: Cambridge Univ. Pres.
- Ramazan, O. ve Ünsal, Ö. (2012). A study on the relationship between the social-emotional adaptation and behavioral problems of 60-72 month old preschoolers. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 5828-5832.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikolojisi Dergisi*, 14 (43), 71-106.
- Şahin, F. Y. (2017). Grupla iletişim becerileri eğitiminin üniversite öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerine etkisi. *Pegem Atf İndeksi*, 1-69.
- Şimşek, E. (1995). *Öğretmen ve öğrencilerin empatik becerileri ile öğrencilerin kendilerine verilmesini istedikleri empatik becerilerin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- TDK (2016). *Türk Dil Kurumu*. www.tdk.gov.tr, Erişim tarihi: 20.04.2017.
- Temiz, G. (2014). *Anne çocuk iletişim becerileri eğitiminin çocukların duyguları tanıma ve ifade etme becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Tepeli, K. (2012). Çocukların istenmeyen davranışlarına karşı annelerin kullandıkları iletilerin niteliksel analizi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 8 (1), 138-158.
- Ürgüplü Şıraman, K. F. (2006). *Etkili öğretmenlik eğitiminin öğretmenlerin iletişim becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Üstündağ, E. (2006). *İletişim becerilerini geliştirme programının güvenlik bilimleri fakültesi öğrencilerinin kendini açma davranışlarına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Whirter, Mc. J. ve Voltan-Acar, N. (2005). *Çocukla iletişim* (5. Baskı). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Yalçın, H. (2013). Anne-çocuk iletişimi eğitiminin etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 179-194.
- Yılmaz Yüksel, A. (2003). *Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yüksel-Şahin, F. (1997). *Grupla iletişim becerileri eğitiminin üniversite öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Extended Abstract

Introduction

Human as a social entity, is constantly being restructured and defined through communication within interpersonal relationships. In this context, it can be said that family is one of the areas where the most visible effects of interactions in everyday life can be observed. The family is defined as an influential functional structure in which each individual interacts with each other and thus with the whole. Accordingly, it is not possible to understand the child by separating it from the family structure (Gladding, 2011). Therefore, the quality of the relationship that a child establishes as a member of this system with his parents as early life experiences will affect the child's development and social cohesion at a critical level. During this process, communication create the basis of close, warm, supportive and sensitive relationships in the family environment.

Effectiveness in communication is possible only if two systems that interact have some basic skills. Skill is defined as "the ability of a person to accomplish a task depending on his / her predisposition and learning and to conclude an action appropriately" (Turkish Language Association [TDK], 2016). Therefore, communication skills include researching, interrogating and integrating possible perspectives and descriptions of the event or message faced by the individual (Özer, 2002, p. 65-66). At the same time, communication skills are the basis for many skills, and can be summarized as sensitivity to verbal and nonverbal messages, effective listening and effective response (Bayram, 2013, p.105).

It is an undeniable reality that the communication skills, which are considered as obligatory needs to maintain a healthy life, are necessary for the functioning of the family system and for the social-emotional adjustment of the children as a part of this structure. Early childhood years are seen as the most productive, fast, and perhaps the most critical period in which people begin to recognize and conceptualize their lives. It can be said that social and emotional adaptations of children in their developmental processes are directly related to their development in all areas and their social skills. Social-emotional adjustment includes positive aspects such as co-operation with children when they are with their peers and producing solutions to the disagreements they experience (social competence), and problematic aspects such as experiencing anger outbursts, showing aggressive behavior, confronting adult humans, and behaving dissonantly in peer relationships (anger-aggression) and showing anxious behavior, withdrawal, depressive mood, and shyness in the group (anxiety-introversion) (Kaner and Bayraklı, 2010).

When related literature was reviewed, there was no studies aimed to develop effective communication skills for parents by developing a psycho-education program and to investigate the effects of these acquired skills on social emotional adjustment of 5-6 year old children. For this reason, the current study was designed.

Methodology

Pre-test and post-test quasi-experimental design with control group was used in the study. Participants were determined by stratified disproportionate sampling method (Karasar, 2015, p 113). Volunteer parents who are considered to have different socioeconomic levels (low, moderate and high) from the different regions of Denizli Province and children aged 5-6 years attending pre-school education institutions participated in the study in this framework. In this phase, 22 families (11 in experimental and 11 in control groups) were involved in the study. Effective Communication Skills Scale and Social Competence and Behavior Evaluation-30 Scale (SCBE-30) were used to collect data.

Findings

Mann Whitney U and Wilcoxon Marked Ranks tests were used in the analysis of the data. As a result of the analyzes; it was found that the social emotional adjustment of the children in the experimental group positively changed in the social competence and anxiety-introversion subscales after the psycho-education program, but there was no significant difference in the anger-aggression test scores of social emotional adjustment; there was no significant change in the anxiety-inversion and anger-aggression sub-dimensions of the children in the control group, but there was a decrease in the average score of social competence sub-dimension; and the mean score of social emotional adjustment of children in the experimental group was significantly higher than the control group.

Discussion

The main purpose of this study was to examine the effect of the Family Communication Skills Psycho-education Program on the social emotional adjustment of 5-6 year old children. In the study, firstly it was found that the program applied to the experimental group increased the level of effective communication skills of the partners and therefore was functional in terms of effectiveness. Secondly, after the application of the the program, it was found that the children in the experimental group also showed a significant positive increase in the level of social emotional adjustment.

These results show that the relevant hypotheses of the research are mostly supported and that the Family Communication Skills Psycho-education Program affects the social emotional adjustment of 5-6 year old children positively. Findings obtained in the study are in parallel with the researches done in the literature (Arabacı and Ömeroğlu, 2013; Kibar, 2008; McFarlane et al., 2010; Özbey, 2012; Ramazan and Ünsal, 2012; Tepeli, 2012).

It can be seen in the literature that children's social emotional adjustment was studied with various variables such as behavioral problems (Kibar, 2008; Ramazan and Ünsal, 2012), parental behaviors (McFarlane et al., 2010) and parental dyadic adjustment (Özbey, 2012). In some other studies concerning the relationships between social emotional adjustment and communication, it was seen that Maternal Child Communication Skills Training Program, implemented by Mothers (2014), resulted in a significant increase in the social skills of children, such as recognizing feelings and expressing emotions. In another research, Yalçın (2013) found that as mothers' behaviors changed positively, the problem-solving skills of children increased and the level of social anxiety of children decreased as well at the end of the communication skills development program applied on mothers.

As a result, the findings provide important clues that can be taken into account in the healthier bilateral relations and thus the strengthening of the family system (Bağcı and Buluş, 2016). Individuals are thought to be able to develop more satisfying relationships, to attain a healthier life and to minimize the negative effects of self-related problems on identity with their effective communication skills (Cüceloğlu, 2012; Whirter and Voltan-Acar, 2005). For this reason, it can be said that this study gives a considerable affluence to the field in terms of the results obtained. In this context, there are important responsibilities to educators, consultants, psychologists and researchers. It is also believed that the development and implementation of effective communication skills training programs by the Ministry of Social Policy and Family, the Ministry of National Education as well as the Higher Education Institution will increase the knowledge, skills and awareness of couples and couple-candidates. For this purpose, in order to make the family system function more healthily, it is believed that institutionalization of the Family Guidance and Counseling System across the country is an important need (Buluş, 2016).